

odporuje. Není tomu na závalu ani okolnost, že dle zjištění nižších stolic pro posouzení této rozepře je praejudicialita právoplatnosti disciplinárního nálezu, poněvadž běží pak o případ §u 190 odstavec prvý c. ř. s.

Čís. 2222.

Prodej sadu z volné ruky v létě 1919. Pokud lze soudu přezkoumati schválení prodeje úřadem správním. Byla-li smluvena přemrštěná cena, lze smlouvu z úřední moci prohlásiti za nicotnou, i když z jakékoliv příčiny nedošlo k odsuzujícímu nálezu trestnímu. Volba ve smyslu odstavce 5 §u 20 cís. nař. ze dne 24. března 1917, čís. 131 ř. zák., jest i tu druhé straně ponechána.

(Rozh. ze dne 30. ledna 1923, Rv II 307/22.)

Žalovaný koupil od žalobce k dalšímu zpeněžení v červnu 1919 třešňové sady na »Zámečku« a »Kluče« z volné ruky za 25.000 Kč celkem, na což zaplatil 20.000 Kč. Sady koupil žalovaný od žalobce celkově za 25.000 Kč a sám si potom cenu tu rozdělil, tak, že si na sad »Kluče« čítal 15.000 Kč a na sad »Zámeček« 10.000 Kč; žalovaný prodal pak ihned sad »Kluče« Albertu B-ovi a spol. za 16.000 Kč; žalobce vzhledem na nařízení vlády republiky Československé ze dne 28. května 1919, čís. 270 sb. z. a n., zažádal u okresní politické správy o dodatečné schválení onoho prodeje, čemuž vyhověno jejím rozhodnutím ze dne 5. srpna 1919. Žalobě o zaplacení nedoplatku kupní ceny bylo oběma nižšími soudy vyhověno, o d v o l a c í m s o u d e m z těchto důvodů: Byť i dle práva, jež upravilo v červnu 1919 obchod ovocem (nař. ze dne 28. května 1919, čís. 270 sb. z. a n.), bylo předepsáno, že by plody ze sadů (ovocných), u nichž v roce 1918 bylo docíleno dražební ceny 1000 Kč převyšující, mají býti prodány veřejnou dražbou (§ 1 B) nař. ze dne 28. května 1919, čís. 270 sb. z. a n.), nelze přece přehlédnouti, že sporná kupní smlouva byla dodatečně právoplatně schválena příslušnou správou politickou. Zákon (§ 1 c) nař. ze dne 12. května 1919, čís. 245 sb. z. a n.) výslovně zmocňuje politický úřad první stolice ku schválení takových prodejů. Vůči takovým právoplatným nálezům správním není soud povolán přezkoumati jich zákonitost, zejména, zda cena kupní, za ovoce v jednotlivém případě skutečně docílená, přesahuje »výši průměrné ceny dotyčného sadu v letech 1912 až 1916« (Pražák: Spory o příslušnost I. str. 148). Obsah nálezu správního (vydaného příslušným úřadem), jest ovšem soudci zvěděti, avšak pouze za tím účelem, aby zkoumal, zdali, které a jaké právo té neb oné straně z něho vzešlo, nikoliv však za tím účelem, aby zkoumal, zdali obsah ten srovnává se se zákonem nebo vůbec právem v objektivním slova smyslu. »Zkrácení přes polovici« nebylo v první stolici žalovanou stranou namítáno. Není proto přípustno, uplatňovati tuto námitku v řízení odvolacím.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc soudu své stolice, by o ní dále jednal a rozhodl.

D ů v o d y:

Nařízením ze dne 12. května 1919, čís. 245 sb. z. a n., byl obchod ovocem prohlášen volným a nařízením ze dne 28. května 1919, čís. 270 sb. z. a n. v § 1 B a C předepsáno, že dražby sadů, jichž dražební cena, loni docílená, převyšovala 1000 K, musí býti veřejně provedeny pod dozorem politického úřadu a cena nesmí přesahovati výši průměrné ceny téhož sadu v letech 1912—1916, a dále, že při ofertním řízení musí oferty předloženy býti politickému úřadu ku schválení a nutno pak postupovati jako při dražbě, rozuměj zejména co se týče ceny. Na to konečně až nařízením ze dne 18. května 1920, čís. 350 sb. z. a n., bylo předepsáno, že prodej ovocných sadů musí býti veřejný a bude proveden dražbou neb ofertním řízením. Do té doby nebyl prodej z volné ruky vyloučen a obě dřívější nařízení, shora citovaná, obsahovala jen předpisy, jak jíti před se, když se prodává dražbou neb ofertním řízením. To se dá také vysvětliti, neboť jen při dražbě a ofertním řízení účastní se současně více koupěchtivých, kteří se v ceně vzájemně předstihnouti hledí a jest tu tedy nebezpečí předražování zcela eminentní, kdežto při prodeji z volné ruky není soutěž na snadě a tudíž ani vyháňení cen do výše tak hrozící, a proto jej nařízení ponechalo bez záruk. Pakliže poslední z citovaných nařízení prodej z volné ruky vyloučilo a pouze veřejnou dražbu neb ofertní řízení nařídilo, má to důvod v tom, že obojí tento druh prodeje postaven byl pod dozor úřední (§ 4), což ovšem platilo již dříve dle druhého nařízení (§ 1 B a C), a bylo zároveň učiněno opatření, by stanoveny byly směrné ceny (§ 5). I tu je důvod změny na snadě: zase se nedůvěřovalo cenám pokoutně umluveným mezi čtyřma očima, nýbrž jen smlouvám uzavřeným pod úřední patronancí. Stal-li se sporný prodej v červenci 1919, tedy v čase, kdy prodej z volné ruky byl ještě přípustným, a nebyl ovšem podroben zárukám, jež v druhém nařízení pod B a C předepsány pro prodej dražbou a ofertním řízením, nebylo ovšem třeba, by byl žalobce sporný prodej předkládal politickému úřadu ku schválení. V tom mu tedy dlužno dáti za pravdu. Ale právě proto nemůže a v tom dlužno mu naopak zase odporovati — on ve svůj prospěch a na úkor žalovaného docela ničeho odvozovati z toho, že politický úřad schválení smlouvě udělil, neboť schválení to bylo vůbec bezpředmětné. Co se týče významu jeho, jsou žalobce a odvolací soud na omylu. Třeba je pravda, na což dovolávají se Pražáka Spory o příslušnost I. str. 148, že v případě, tvoří-li obsah nálezu správního úřadu část skutkového děje, na jehož základě soudce rozhoduje (str. 143), soudce musí ovšem obsah nálezu toho znáti, ale jen za tím účelem, aby posoudil, zda a jaké právo té které straně z něho vzešlo, nikoli ale že nepřísluší mu zkoumati, zdali obsah ten srovnává se se zákonem nebo vůbec právem v objektivním smyslu — tož přece neprávem odvolací soud už tím má věc oním schválením správního úřadu za rozhodnutu, jak si to žalobce také přeje. Neboť předně přehlížejí onen předpoklad, aby nález úřadu správního tvořil část rozhodného skutkového děje: když totiž schválení vůbec třeba nebylo, toto tedy je zcela lhostejno — věc by zůstala táž, i kdyby schválení bývalo odepřeno — nepatří vůbec k rozhodným skutečnostem, soudce na zá-

kladě něho vůbec nerozhoduje a může ho tedy ignorovati. Avšak i kdyby nález ten pro něj rozhodným byl, přehlíží odvolací soud, že soudce musí zkoumati, byl-li úřad správní k nálezu tomu příslušným a byl-li nález doručen straně, proti níž se produkuje a nabyli-li proti ní moci práva. (Pražák tamže str. 145, 146.) A tu, jak z hořejšího plyne, politický úřad nebyl ke schválení příslušným, protože prodej z volné ruky vůbec schválení nepodléhal, a nebyl tedy vůbec žádný úřad určen k jeho schválení, za druhé pak nebyl nález, jak z jeho konceptu a nařízení o doručení plyne, žalovanému vůbec doručen, neb adresován jest jen na žalobce. Jest však naprosto nemožno, by žalobce ze schválení, jehož třeba nebylo, dovozoval pro sebe práva vůbec, zejména pak proti osobě, proti níž schválení nepusobí. Tak zůstává jen otázka, zda smlouva sama o sobě žalobní nárok zakládá. Třeba citovaná dvě první nařízení prodej z volné ruky nezakázala a on dovolen byl, není tím ještě řečeno, že nepodléhal žádnému omezení. Podléháť předpisům cis. nař. ze dne 24. března 1917, čís. 131 ř. zák. o předražování cen za předměty potřeby, zejména tedy §u 20, jenž zakazoval a trestem stíhal žádání cen zřejmě přemrštěných, a na jehož místo později nastoupil shodný v podstatě § 7 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n., který posud platí. Příčila-li se smlouva co do své ceny tomuto předpisu, byla dle §u 879 obč. zák. nicotná, a k této nicotnosti dlužno, poněvadž předpis dán jest ve veřejném zájmu a tvoří právo nutící, postavené dokonce pod sankci trestní, přihlížeti nejen na námitku, nýbrž dokonce i z úřední povinnosti. Názor prvního soudce, že neplatnosti lze se tu domáhati jen, byl-li pachatel trestním soudcem odsouzen, jest mylný, toho se dle §u 879 obč. zák. nikterak nevyžaduje. Předpisuje ovšem § 20 (5) cit. cis. nař. pokud se týče § 17 cit. zák., že odsoudí-li se pachatel, nechť je jednání podle volby poškozeného prohlášené buď cele za nicotné nebo cena snížena na příslušnou míru, avšak to se vztahuje na trestní soud, který ovšem nemůže soukromoprávní nároky rozsouditi, leč odsoudil-li pachatele, jinak musí poškozeného na pořad práva odkázati (§ 366 tr. ř.). Tím však není řečeno, že nedošlo-li k trestnímu řízení, ježto snad oznámení podáno nebylo, nebo byl-li pachatel z jakýchkoli důvodů sprostěn, je tím smlouva spravena. Smlouva jest smlouvou příčíci se zákonu proto, že byla ujednána cena zřejmě přemrštěná, a nikoli proto, že pachatel byl odsouzen, i zůstává jí, pak-li jen tak podmínka dopadá, tedy i tehdy, nebyl-li pachatel trestně vůbec stíhán anebo trestním soudem osvobozen, neboť to civilnímu soudci nevadí (§ 268 c. ř. s.). Ovšem ale má předpis §u 20 (5) cit. cis. nař. (§ 17 cit. zák.) i pro civilního soudce ten význam, že poškozenému i v civilním řízení musí příslušet volba mezi nárokem na nicotnost celé smlouvy a nárokem na srážku částky, o kterou cena jest přemrštěna. V tomto případě sluší obranu žalovaného, třeba že v dovolání mluvil o neplatnosti jednání, chápati tak, že se brání jen vyšší ceně, ježto uplatňoval, že zaplacením 20.000 Kč jest uhrazena »tarifní cena« třešní, a žádá jen za zamítnutí žaloby, domáhající se zbytku kupní ceny 5000 Kč. A tu žalovaný uplatňoval, že umluvená cena 25.000 Kč přesahuje výši průměrných cen prodaných sadů v letech 1912–1916, že tato průměrná cena jest splacením 20.000 Kč už kryta, že on rozdělil

sady na 2 díly, čítal jeden za 15.000 Kč a druhý za 10.000 Kč, onen první že prodal R-ovi za 16.000 Kč, ten že na něm prodělal, nestrživ ani tuto cenu, druhý díl pak že si žalovaný ponechal sám a stržil pouze 3200 Kč, takže prodělává 5800 Kč a vedl o tom důkazy, jež nižší stolice nepřipustily. Ačkoli nevyjadřuje to tak, jak by při správném pochopení stavu věci a předpisů zákona slušelo, je nicméně přece patrné, že úmyslem jeho je uplatňovati přemrštěnost ceny, a v té příčině mohly by ovšem průměrné ceny za leta 1912—1916 stržené za tytéž sady, jak předepsány byly pro prodej dražbou a řízením ofertním, býti základem pro posouzení přemrštěnosti, leda by zvláštní příčiny, jež by prokázány býti nemohly, odůvodňovaly úchylku. Bylo by tedy tyto objektivní a přípustné ceny zjistiti, načež by ovšem nepřišlo na to, zdali žalovaný z nahodilých příčin snad prodělal. Ačkoliv tento udánlivý prodělek, pro jehož nezjištění dovolatel uplatňuje neúplnost řízení, sám o sobě není tedy rozhodný, přece, poněvadž následkem nesprávného právního posouzení věc zůstala nevyčerpána i v otázce rozhodné, bylo tak rozhodnouti, jak se stalo.

Čís. 2223.

Nicotnost kupní smlouvy, jež byla řetězovým obchodem. K nicotnosti dlužno přihlížeti z povinnosti úřední.

(Rozh. ze dne 30. ledna 1923, Rv II 319/22.)

Žalobě banky K. proti firmě T., komisionářský velkoobchod, o zaplacení kupní ceny za dodaný vagon rýže, procesní soud první stolice vyhověl, odvolací soud ji zamítl.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

Důvody:

Obchod se stal mezi žalující bankou K., prodávající, a firmou T. velkoobchod komisionářský, a předmětem jeho byl vagon rýže v kupní ceně 121.049 Kč 40 h. Již tak jest to řetězový obchod dle §u 11 čís. 4 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n. Neboť koupila sice žalující banka K. zboží v cizině a obdržela ho sama přes H., takže její vlastní prodatel v cizině se nepočítá a věc má se tak, jakoby ona byla zboží koupila v tuzemsku u výrobce, který se také nepočítá, i jest to tedy v pořádku, že ona sama se sprostředkování zboží spotřebiteli ujala, neboť pro tento úkon, totiž pro převod zboží od výrobce nebo cizozemského dodavatele, jež tuzemskému výrobcí v otázce řetězu na roveň klásti dlužno, do rukou spotřebitele dlužno po pravidle uznati jednoho velkoobchodníka jako prostředníka mezi výrobou a spotřebou za prostředníka (člena) neneužitečného, protože náš hospodářský život jest tak zařízen, že výrobce (cizozemský dodavatel) nevstupuje ve styk přímo se spotřebitelem. Avšak uznává-li se tento jeden ne za nežitečného, tedy se také uznává, že jeden úplně stačí a jest každý další při pravidelném běhu věci zbytečným a neuži-